



L-Eżamijiet Annwali għall-Iskejjel Sekondarji 2022

ID-DISA' SENA IL-MALTI (IL-Qari u l-Kitba) IL-HIN: Saghtejn

L-Isem: _____

Il-Klassi: _____

Għall-istudent/a:

1. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub/a.
2. L-ortografija, il-punteġġjatura, is-sintassi, l-ideat u l-preżentazzjoni tajbin jgħinuk tikseb riżultati aħjar.

Għall-għalliema:

II-MARKI	It-Taħdit	10	
	Il-Fehim mis-Smigh	10	
	Il-Qari u l-Kitba	80	
	IT-TOTAL	100	

Taqsima	1A	1B	1Ċ	1D	1E	2A	2B	2Ċ	TOTAL
Marka	10	4	8	8	20	10	10	10	80
Marka tal-Istudent/a									

Kummenti:

Aqra s-silta li ġejja u wieġeb il-mistoqsijiet ta' wara.

Melchiorre Gafà

Bil-wasla tal-Ordni tal-Kavallieri ta' San Ġwann fl-1530, Malta sabet postha fil-mappa storika tal-Ewropa. Dan għaliex il-wasla tal-Ordni gabet magħha żviluppi qawwijin fl-ekonomija, fir-relazzjonijiet ma' pajjiżi barranin u fil-kultura.

Madankollu kellhom jgħaddu aktar minn mitt sena biex f'Malta jitwieled l-ewwel ġenju artistiku tagħha. Melchiorre Gafà twieled f'familja ta' artisti fil-Birgu fl-1635. Missieru, Marku, kien skultur u ħuh Lorenzo arkitett.

Meta kiber Melchiorre żviluppa t-talent artistiku personali li kellu u dan tah il-possibbiltà jkollu kuntatti ma' persuni importanti li kienu f'pajjiżna dik il-ħabta fosthom l-Inkwizitur Fabio Chigi. Meta Fabio Chigi sar Papa fl-1658 bl-isem ta' Alessandru VII, stieden lil Melchiorre jkompli jistudja l-Arti f'Ruma. Hu kien jaf li Melchiorre seta' jimxi 'l quddiem fil-qasam artistiku u xtaq jgħinu biex ikun jista' javvanza fl-istudji tiegħu. F'Ruma hu ltaqa' ma' Ercole Ferrata u għall-bidu ħadem flimkien miegħu. Madankollu bilkemm laħqet għaddiet sena li ma bediex joħloq l-ewwel xogħlijiet tiegħu. Dawn kienu jinkludu fost l-oħrajn l-artal ta' Santa Maria f'Campitelli f'Ruma li baqa' meqjus bħala l-kapolavur tiegħu u l-istatwa ta' San Pawl li nsibu fil-knisja parrokkjali ddedikata lil fil-Belt Valletta. Din kienet ordnata min-nobbli Testaferrata u swiet 300 skud.

F'Ruma Melchiorre Gafà akkwista fama kbira u x-xogħlijiet tiegħu bdew joħorġu barra l-Italja. Barra minn dan, maż-żmien, l-istil tiegħu tant inxtered u ntgħoġob li beda jaffettwa lill-iskulturi li ġew warajh. Minħabba li Gafà kellu d-drawwa li jiffirma x-xogħlijiet tiegħu, xi haġa li ma tantx kienet komuni dak iż-żmien, illum nafu eżatt liema huma x-xogħlijiet tiegħu.

F'Malta, barra l-istatwa ta' San Pawl għandna wkoll l-istatwa tal-Madonna tar-Rużarju fil-knisja tad-Dumnikani tar-Rabat. Ta' min jgħid li l-akbar kummissjoni li ngħata f'pajjiżna rċeviha m'għand il-Kavallieri li kkummissjonawh biex jagħmel l-istatwa ta' San Ġwann jgħammed lil Kristu li kellha titpoġġa fuq l-artal prinċipali fil-Knisja ta' San Ġwann fil-Belt Valletta. Madankollu dan ma kellux iseħħ għax Gafà miet hesrem u x-xogħol kellu jkomplih l-għalliem tiegħu Ercole Ferrata.

Melchiorre Gafà miet f'ċirkostanzi misterjużi, aktarx waqt li kien qed jaħdem. Kellu biss 32 sena, madankollu, għalkemm ħadem għal ftit żmien, irnexxielu jitqies bħala wieħed mill-aqwa skulturi li qatt rat Malta.

(Addattament minn artiklu ta' Emmanuel Micallef li deher f'*Sagħtar* għadd 304)

1A. Fehim it-Test**10 marki****Wieġeb il-mistoqsijiet fuq li għadek kemm qrajt.**

1. X'kienu r-raġunijiet li wasslu biex Malta sabet postha fil-mappa storika tal-Ewropa, malli f'pajjizna ġew il-Kavallieri?

_____ (marka)

2. Għalfejn taħseb li kienet xi haġa naturali li Gafà jingibed lejn l-arti?

_____ (marka)

3. Min stieden lil Melchiorre jmur Ruma u għalfejn riedu jmur hemm?

_____ (2 marki)

4. Fis-silta nsibu li Gafà bilkemm għadda sena jaħdem ma' Ercole Ferrata li ma bediex jaħdem waħdu. X'jurina dan dwar il-kapaċitajiet tiegħu?

_____ (marka)

5. Għalfejn taħseb l-istil tiegħu beda jaffettwa lill-iskulturi li ġew warajh?

_____ (marka)

6. Kif nafu liema huma x-xogħlijiet ta' Melchiorre Gafà?

_____ (marka)

7. Liema hija l-ewwel biċċa xogħol li għamel f'Malta u min kien qabbdu jagħmilha?

_____ (2 marki)

8. X'kellha tkun l-aqwa biċċa xogħol ta' Melchiorre Gafà f'pajjizna u għalfejn m'għamilhiex?

_____ (marka)

1B. Għarfien il-Lingwa**4 marki**

1. Fisser dan il-kliem skont kif użat fis-silta:

i. "ġenju artistiku" (par.2): _____ (marka)

ii. "miet ħesrem" (par.5): _____ (marka)

2. Mis-silta sib il-kelma li tfisser:

i. "bniedem ta' ħiliet straordinarji": _____ (marka)

ii. "ix-xogħol l-aktar magħruf": _____ (marka)

1Ċ. Il-Grammatika**8 marki****Aqra din is-silta.**

Maltempata qawwija f'Texas taqta' d-dawl fejn jiġi trattat l-ilma.

Kważi seba' miljun persuna li jgħixu f'Texas intalbu jgħallu l-ilma tal-vit qabel jikkunsmawh wara li maltempata qawwija qatgħet id-dawl fil-faċilitajiet fejn jiġi trattat l-ilma. Il-maltemp li ħakem in-nofsinhar tal-Istati Uniti ħalla 24 persuna mejta u miljuni mingħajr elettriku. Il-maltemp qawwi mhux jaħkem biss l-Istati Uniti. (par.1)

Ġerusalem sebħet f'dehra rari, bit-tfal igaraw blalen tas-silġ lil hawn u lil hemm barra l-entratura għall-Belt l-Antika. Dan wara maltempata qawwija li matulha s-silġ dam nieżel għal madwar 3 sigħat. "Tgħaddix minn hawn" kienet tgħid it-tabella li twaħħlet fil-bidu tat-triq ewlenija li tagħti għal Ġerusalem u li ngħalqet minħabba l-periklu. It-toroq traffikużi ta' Hebron u Ramallah kienu battala ħlief għal xi 3 karożzi li kienu qed jivvjaġġaw fiċ-ċpar u f'toroq miksija bis-silġ. (par.2)

(addattata minn *Maltempata qawwija f'Texas taqta' d-dawl fejn jiġi trattat l-ilma*, meħuda mis-sit elettroniku TVM tat-18 ta' Frar 2021)

Wieġeb il-mistoqsijiet kollha.

1. Mis-silta, sib frażi fin-negattiv u iktibha. _____ (marka)
2. "bdew igaraw blalen tas-silġ lil hawn..."
Ikteb il-particella **///** imqassra. _____ (marka)
3. Ikteb in-numru fi kliem.
 - i. ħalla 24 persuna mejta _____ (marka)
 - ii. madwar 3 sigħat _____ (marka)
4. Ta' liema forma huwa l-verb *ngħalqet*? _____ (marka)
5. Sib verb nieqes mill-ewwel paragrafu. _____ (marka)
6. Sib partiiipju attiv mit-tieni paragrafu. _____ (marka)
7. Mis-silta, sib partiiipju passiv rumanz. _____ (marka)

1D. Il-Kitba Komunikattiva

8 marki

IL-KITBA TA' REKLAM

Aghzel WIEHED minn (i) jew (ii) u ikteb fil-linji pprovduti.

1. Għadu kemm ħareġ ktieb dwar diversi aspetti tal-lingwa Maltija u li huwa utli ħafna partikolarment għall-istudenti li qed jistudjaw il-Malti. Ikteb reklam ta' bejn 60 u 80 kelma biex tneġġeg lill-pubbliku jixtri dan il-ktieb.

JEW

2. Kumpanija rinomata għadha kif introduċiet fis-suq ħadida tal-mogħdija li tgħaddi l-ħwejjeg b'mod awtomatiku. Ikteb reklam ta' bejn 60 u 80 kelma biex tikkonvinċi lin-nies dwar l-utilità ta' din il-ħadida tal-mogħdija.

[illegible]

20 marka

1. F'salt wieġed smajt 'l ommi tgħajjatli biex inqum. Indunajt li kienet ħolma. Ikteb storja li tispiċċa b'dawn is-sentenzi.
2. Ingħatajt l-opportunità li flimkien ma' ħabib/a tiegħek iżżur xi mużew partikolari. Iddeskrivi x'rajt f'dan il-mużew u ikteb dwar l-affarijiet li laqtuk.
3. Taħseb li l-Maltin verament iħobbu lil pajjiżhom? Iddiskuti.

[illegible]

[illegible]

2A. Ir-Referenza għall-Kuntest (Poeżija)**10 marki**

Aqra sewwa din is-sita mill-poeżija *Waḥdi ta' Dun Karm u wieġeb il-mistoqsijiet kollha.*

Ftakart fik, ja dar hienja u sabiḥa, 33
Dar mimlija bl-imḥabba u bil-ġid
Dar missieri, dar ommi, dar ħuti.
Dar il-ħidma tal-moħħ u tal-id.

Omm!..... xi ħlewwa, xi tjieba ta' isem! 37
Omm, il-kelma ta' faraġ fil-hemm,
Omm, il-kelma tal-ħniena fil-ħtija,
Omm, il-kelma li trażżan id-demm.

Ḥassejt demgħa titgerbeeb fuq wiċċi, 41
Demgħa taħraq daqs xrara tan-nar!
Bla magħruf dak il-hena minn fuqi
Bhala nefħa ta' riħ għadda u mar.

Mistoqsijiet:

1. Dun Karm jiddeskrivi d-dar li kien jgħix fiha ma' familtu. Ikteb il-vers li juri li din id-dar ma kien jonqosha xejn.

_____ (marka)

2. F'dawn l-istofi Dun Karm jinḥass nostalgiku. Liema taḥseb kienet l-aqwa u l-egħżeż memorja għalih u għaliex?

_____ (2 marki)

3. X'taħseb li ried ifisser Dun Karm meta qal "Omm, il-kelma ta' farag fil-hemm"?

_____ (2 marki)

4. Fl-ewwel strofi tal-poeżija li ma jidhrux hawnhekk, Dun Karm jiftakar f'diversi tifikiriet ta' tfulitu. Semmi **zewġ** tifikiriet minnhom.

_____ (2 marki)

5. X'tissejjaħ il-figura tad-diskors li qed juża Dun Karm f'vers 33?

_____ (marka)

6. Mill-aħħar strofa sib eżempju ta' similitudni u spjega x'taħseb li ried ifisser il-poeta bl-użu tagħha.

_____ (2 marki)

2B. Il-Poeżija minn *Nadriet 3*

10 marki

Aghżel WIEĦED minn (i) jew (ii) u wieġeb f'madwar 100 u 120 kelma fil-linji pprovduti.

- i. Id-diffikultajiet li wiehed jiltaqa' magħhom matul ħajtu u li xi drabi jibdew mis-snin tat-tfulija huma trattati fil-poeżiji *Waħdi* ta' Rużar Briffa u *Matul is-Snin tal-Ħajja* ta' Ġużè Chetcuti. Ikteb dwar dak li jgħidulna dawn il-poeżiji dwar dawn il-problemi.

JEW

- ii. Skont Victor Fenech, il-pitirross jiġi kull sena biex ifakkarna fi ġrajja importanti li tteġġigna fil-fidi li ħafna drabi tonqos matul is-sena. Ikteb dwar dan billi tirreferi għall-poeżija *Pitirross*.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

10 marki

i. Fin-novelli ta' Oliver Friggieri niltaqgħu ma' karattri li jiddistingwu ruħhom minn oħrajn minhabba l-azzjonijiet strambi li jagħmlu u li mhux dejjem jinfteihu minn dawk ta' madwarhom. Ikteb dwar dan billi tirreferi għal **żewġ** novelli.

ii. Xi drabi l-ambjent familjari jagħti lok biex jinqala' d-diżgwid bejn il-membri. Dan jista' jkun riżultat ta' nuqqas ta' komunikazzjoni sinciera bejn l-istess membri. Ikteb dwar dan billi tirreferi għal **zewġ** novelli.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Tmjem il-Karta